

DIGITALE SPRONG

Gelijke kansen bij onderwijs op afstand

Toen scholen in maart 2020 hun deuren moesten sluiten, schakelden leraren in rap tempo over op onderwijs op afstand. De Monitor hybride onderwijs en de innovatievragen Onderwijs & ICT geven inzicht in hoe dit onderwijs werd ingericht en ervaren.

Hieruit blijkt:

- 1. Scholen hebben veel ondernomen om kwetsbare kinderen op te vangen en te ondersteunen**
- 2. Afstandsonderwijs vraagt meer dan een device**
- 3. Begeleiding van leerlingen en ouders is cruciaal voor gelijke kansen**

Meer over deze inzichten lees je in dit whitepaper.

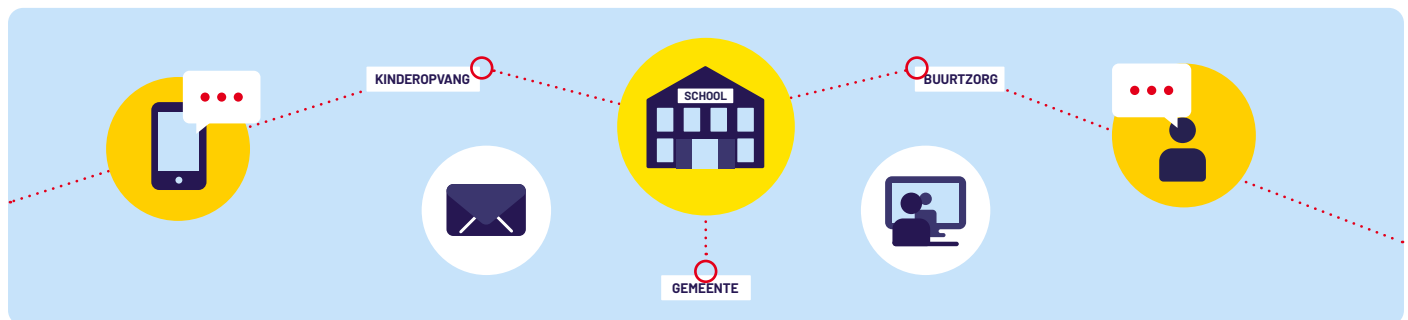
reflectievragen:

In dit whitepaper kom je verschillende reflectievragen tegen. Deze vragen dagen je uit om naar je eigen situatie te kijken.

1. Ondersteuning en opvang kwetsbare kinderen

Het onderwijs heeft zich tijdens de eerste scholensluiting van de coronacrisis in 2020 ingezet om kinderen zo goed mogelijk onderwijs te bieden en achterstanden te voorkomen. Daarbij is alles op alles gezet om juist kwetsbare kinderen te ondersteunen. Onder andere door op allerlei manieren contact met hen te houden, hen op te vangen op school en devices voor leerlingen te faciliteren. Hierbij werd intensief samengewerkt met onder andere de gemeente en buurtzorg. Dat blijkt uit de Monitor hybride onderwijs.

Contact kwetsbare leerlingen

Ongeveer de helft van de leraren die te maken heeft gehad met leerlingen met een problematische thuissituatie, geeft aan dat deze doelgroep gebruik kon maken van de noodopvang op school. Ook als de ouders geen essentieel beroep

uitvoerden. Dit kwam bijvoorbeeld voor bij leerlingen die thuis niet aan leren toe kwamen doordat ze veel werden afgeleid door omgevingsfactoren of geen veilige thuissituatie hadden.

“Wat je dan merkt is dat sommige thuissituaties zorgelijk zijn. Dan snap je wel dat kinderen zich niet kunnen concentreren thuis en dat het huiswerk dus nooit gemaakt wordt”.

(Projectleider innovatievraag Onderwijs & ICT).

Beschikbaarheid devices

Veel scholen kozen ervoor om tijdens de scholensluiting over te gaan naar online onderwijs. Hiervoor is het essentieel dat leerlingen thuis beschikking hebben over een device. Niet alle leerlingen hebben een laptop of tablet of ze moeten deze delen met broertjes of zusjes. Om deze kinderen te ondersteunen hebben veel schoolbesturen daarom devices uitgeleend. Schoolbesturen konden via inkoopcoöperatie SIVON extra devices aanvragen, middels een subsidie van het ministerie van OCW. In totaal zijn er in de periode maart – juni 2020 18.000 extra devices aangeschaft.

“Er zitten hele grote verschillen tussen scholen. Scholen in achterstandswijken, waar er één laptop beschikbaar is per gezin. En zelfs gezinnen zonder internet. Bij scholen in betere wijken was er geen probleem. Vaak zijn die gezinnen ruimer behuist, waardoor kinderen zich beter kunnen concentreren. Het is waar dat de kansarmen in noodsituaties nog kansarmer worden”. (Projectleider innovatievraag Onderwijs & ICT)

► **Scholen hebben veel ondernomen om kwetsbare kinderen op te vangen en te ondersteunen.**

reflectievraag:

Waren er grote verschillen in toegang tot devices waarneembaar binnen jullie schoolbestuur? Hoe verliep de samenwerking en organisatie rond de uitleen hiervan?

2. Met een device ben je er nog niet

Voor gelijke kansen in het afstandsonderwijs is meer nodig dan het beschikbaar stellen van een device. Onderwijs volgen vanuit huis vraagt ook veel van de vaardigheden van leerlingen en hun ouders.

Zelfstandig werken

In de Monitor hybride onderwijs geven leraren aan dat 1 op de 3 leerlingen onvoldoende zelfstandig kan werken om goed aan de slag te kunnen met thuisonderwijs. Tegelijkertijd zien zij ook leerlingen die juist beter tot hun recht kwamen. De leerlingen die deelnamen aan de monitor bevestigen dit beeld. Ongeveer de helft geeft aan dat ze thuis beter zelfstandig werken dan op school, terwijl de andere helft op school beter zelfstandig werkt.

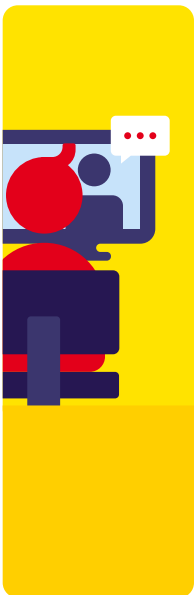
“Leerlingen gaven aan dat ze het heel fijn vonden dat ze zelf konden bepalen wanneer ze hun werk gingen maken. Ze waren daarnaast minder afgeleid en konden sneller werken. Dat zet je aan het denken”.

(Projectleider Innovatievraag Onderwijs & ICT).

Digitale vaardigheden

Om deel te nemen aan onderwijs dat grotendeels digitaal plaatsvindt heb je specifieke vaardigheden nodig. De verschillen tussen leerlingen zijn op dit gebied groot.

“Deze periode legt de verschillen bloot op het gebied van digitale vaardigheden. Je ziet heel duidelijk waar we aandacht aan moeten besteden en wie er hulp nodig heeft”. (Projectleider innovatievraag Onderwijs & ICT).

Onderzoek door Van de Werfhorst, Kessenich en Geven (2020) laat zien dat leerlingen met een kansarmere achtergrond lagere ICT-vaardigheden hebben dan leerlingen met een bevoorrechte achtergrond. Dit is zorgelijk, omdat juist bij afstandsonderwijs het belangrijk is dat leerlingen over voldoende ICT-vaardigheden beschikken om te leren.

Uit de monitor blijkt dat ouders vinden dat hun leerlingen tijdens het afstandsonderwijs digitaal vaardiger zijn geworden, maar dat ze weinig vooruitgang zien op het gebied van verstandig gedrag op internet. Leerlingen lijken vaak op het eerste gezicht heel digitaal vaardig, maar vinden in de werkelijkheid het lastig om de betrouwbaarheid van online informatie te beoordelen.

reflectievraag:

Welke digitale vaardigheden van leerlingen verdienen vooral ondersteuning en waarom was de noodzaak hiervoor het grootst?

► **Thuisonderwijs vraagt veel van de zelfstandigheid en digitale vaardigheden van leerlingen.**

3. Begeleiding van leerlingen en ouders is cruciaal

Omdat de thuissituatie en vaardigheden van leerlingen verschillen is goede begeleiding cruciaal. Ouders vervullen hierbij tijdens afstandsonderwijs een belangrijke rol.

Onderwijstijd hangt samen met betrokkenheid ouders

Uit de Monitor hybride onderwijs blijkt dat leerlingen sterk van elkaar verschillen in hoeveel tijd ze thuis hebben besteed aan schooltaken. Het grootste gedeelte van de leerlingen heeft gedurende de periode van het afstandsonderwijs 1 à 2 uur per dag aan schoolwerk besteed. Ongeveer 4 op de 10 leerlingen besteedde 3 of meer uur per dag aan schoolwerk.

“Je merkt dat leerlingen gedurende de lockdown verschil lieten zien in leer- en maakgedrag: de ene begon 's ochtends vroeg om 7 uur met leren en de anderen verdeelden hun werk over de dag”.

(Projectleider innovatievraag Onderwijs & ICT).

De onderwijstijd die leerlingen thuis besteden aan schooltaken hangt sterk samen met de hoeveelheid begeleiding die thuis wordt geboden aan de leerling. In andere woorden: betrokkenheid van ouders of verzorgers draagt eraan bij dat leerlingen meer

tijd aan onderwijs besteden. Onderzoek van Bakker, Denessen, Dennissen en Oolbekkink-Marchand (2013) en Bol (2020) bevestigen dit beeld. Volgens hen draagt ouderbetrokkenheid bij aan zowel leerprestaties van leerlingen, als motivatie en welbevinden. Uit de monitor blijkt verder dat ouders met meer thuisbetrokkenheid positiever oordelen over de opbrengsten van afstandsonderwijs, dan ouders die weinig tijd besteden aan de ondersteuning van hun kind.

De monitor laat daarnaast zien dat ouders met een lager opleidingsniveau gemiddeld meer tijd besteden aan de begeleiding van hun kind voor schooltaken dan ouders met een hoger opleidingsniveau. Dit zegt echter niets over de kwaliteit van de begeleiding. Wel geeft dit inzicht scholen een mogelijkheid om te werken aan gelijke kansen. Door in te zetten op de thuisbetrokkenheid en de kwaliteit van de begeleiding, vergroot je de onderwijstijd en de kwaliteit daarvan.

Stimuleren ouderbetrokkenheid

Scholen kunnen door de manier waarop ze invulling geven aan afstandsonderwijs de thuisbetrokkenheid van ouders faciliteren waardoor kinderen meer tijd besteden aan schooltaken. Scholen kunnen dit onder andere doen door ouders te stimuleren om te controleren of het kind het schoolwerk af heeft, uitleg te geven over de leerstof en te volgen welke vorderingen het kind maakt. Veel scholen hebben dit ook gedaan. Ongeveer 9 van de 10 scholen biedt ouders bij afstandsonderwijs in meer of mindere mate ondersteuning.

“Als we merken dat een kind baat heeft bij extra oefening geven we dat aan ouders door. Ze kunnen thuis gewoon inloggen en er staat altijd werk klaar dus ze kunnen sowieso aan de slag. Ouders zijn in dit geval goed opgevoed door hun kinderen en door ons weten ze ook waar ze moeten kijken voor extra werk”. (Projectleider innovatievraag Onderwijs & ICT).

▶ **Wil je als school werken aan gelijke kansen voor leerlingen? Dan is het belangrijk dat je oog hebt voor de begeleiding van leerlingen én ouders. Wanneer je de thuisbetrokkenheid van ouders stimuleert, biedt dit kansen om kansenongelijkheid tegen te gaan.**

reflectievraag:

Zijn ouders gedurende het afstandsonderwijs actief betrokken en was duidelijk op welke aspecten zij ondersteuning konden gebruiken? Zo ja, hoe zag deze begeleiding eruit?

Over de Monitor hybride onderwijs

De Monitor hybride onderwijs is in juni 2020 door Kennisnet en de PO-Raad uitgezet onder scholen. De eerste rapportage (november 2020) geeft inzicht in hoe schoolleiders, leraren, ouders en leerlingen de periode van onderwijs op afstand hebben ingericht en ervaren. In dit whitepaper worden enkele bevindingen uitgelicht. Het volledige rapport is te downloaden via www.samenslimmerpo.nl/monitorhybrideonderwijs

Meer lezen over de impact van digitalisering op gelijke kansen?

Lees de longread **'Toegang is niet genoeg'** van Kennisnet.

Kennisnet

Over de Digitale Sprong

Binnen het project de Digitale Sprong onderzoekt de PO-Raad aan de hand van verschillende thema's hoe het onderwijs er in de periode maart-juni 2020 uit zag. Wat was de impact op leraren, ouders en leerlingen? Is er inderdaad een 'digitale sprong' gemaakt? Of was praktisch weerbarstiger? Door data uit de Monitor hybride onderwijs te combineren met eerder onderzoek en inzichten van projectleiders van de Innovatievragen Onderwijs en ICT, brengt de PO-Raad dit in kaart.

■ **Deel 1** in deze serie gaat over de ICT-ambities van leraren.

[Bekijk deel 1 hier.](#)

■ **Deel 2** in deze serie gaat over kansengelijkheid.

[Bekijk deel 2 hier.](#)

■ **Deel 3** in deze serie gaat over de veranderkacht van onderwijs.

[Bekijk deel 3 hier.](#)

DIGITALE SPRONG

PO^{RAAD}

www.samenslimmerpo.nl/digitalesprong

Literatuur

- Bakker, J. T. A., Denessen, E. J. P. G., Dennissen, M. H. J., & Oolbekkink-Marchand, H. W. (2013). Leraren en ouderbetrokkenheid: Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen. Nijmegen: Radboud Universiteit. Verkregen van: <https://hdl.handle.net/2066/121840>
- Bol, T. (2020, April 30). Inequality in homeschooling during the Corona crisis in the Netherlands. First results from the LISS Panel. <https://doi.org/10.31235/osf.io/hf32q>
- van de Werfhorst, H. G., Kessenich, E., & Geven, S. (2020, August 18). The Digital Divide in Online Education. Inequality in Digital Preparedness of Students and Schools before the Start of the COVID-19 Pandemic. <https://doi.org/10.31235/osf.io/58d6p>